

Nevýhodou pro některé spotřebitele samozřejmě může být, že nemohou ovlivnit obsah bedýnky, v níž tak mohou dostat produkty, které nejedí. To řeší modifikace tohoto systému, kdy potraviny nakupuje třetí osoba od nejrůznějších zemědělců a dle přání spotřebitelů potom skládá bedýnky s určitým obsahem.

Ještě o krok dále ve spotřebitelské podpoře drobných hospodářů jdou systémy místních partnerství. O komunitou podporovaném zemědělství si můžete přečíst více v další kapitole.

Hygienická kvalita – předpisy

Požadavky na jakost, bezpečnost a označování potravin jsou totožné pro všechna místa prodeje, to znamená, že každý prodejce musí dodržovat platnou legislativu o uvádění potravin do oběhu a je nucen splnit všechny požadavky na jejich jakost, bezpečnost a označování.

Dodržování těchto podmínek **kontroluje Státní zemědělská a potravinářská inspekce** (platí pro produkty rostlinné povahy), které musí každý, kdo hodlá prodávat potraviny spotřebitelům, tuto skutečnost nahlásit. Tím je zajištěna možnost, že je ze strany SZPI kontrolovatelný. Platí zde zároveň základní pravidlo, že každý provozovatel je zodpovědný za zboží, které uvádí na trh.

Prodávát nezpracované rostlinné produkty ze dvora **smí** nejen zemědělský podnikatel, ale také **drobný pěstitel**. Pokud **příjmy z této činnosti nepřesáhnou 30 000 Kč za zdaňovací období**, není třeba prodej ze dvora ani danit. Nicméně je třeba na prodej ze dvora uplatnit legislativu týkající se uvádění potravin do oběhu, tedy zejména požadavky na jakost potravin a ohlášení prodeje Státní zemědělské a potravinářské Inspekci.

Pokud jde o zpracování produktů a prodej živočišných produktů přímo na farmě, je situace výrazně komplikovanější a uplatňuje se na ně celá řada dalších legislativních opatření, zejména tzv. hygienický balíček (čtyři nařízení Evropského parlamentu a Rady), který také upravuje faremní zpracování. Co se týče živočišných produktů, podmínky prodeje a zpracování kontroluje kromě výše uvedené SZPI ještě Krajská veterinární správa.

Proč bedýnky?

Pro pěstitele je systém bedýnek výhodný především pro **předvídatelný odběr a stabilní platby**. Hlavně v systémech, kde se platí za bedýnky předem sjednaná suma na delší období, jsou tyto výhody znásobeny. Lépe se vám bude plánovat produkce. Pěstitel může bedýnky doplnit i o další produkty z vlastní farmy nebo z farem sousedních. Výměnný obchod ještě nevymřel. Další ohromnou výhodou je **budování komunity loajálních zákazníků**. Vaši zákazníci vidí, pokud si pro bedýnky jezdí na farmu, kde a jak zelenina roste. Samozřejmě je můžete zapojit i do práce na farmě. Právě rodiny s dětmi, které jsou často odběrateli bedýnek, rádi nabídku pomoci na farmě využijí.

Do bedýnek můžete umísťovat i tipy, jak méně známou zeleninu upravovat. Nebo vytvořte blog, webovou stránku, stránku na některé ze sociálních sítí, kde tyto informace budete pravidelně zveřejňovat. Za takové rady a tipy budou vaši zákazníci moc rádi.

Bedýnky mají i háčky

Bedýnkové systémy jsou **náročné na komunikaci se zákazníky**. Především při rozjezdu systému je nutné počítat se značným výdejem energie. Pokud si však najdete správné zákazníky, nebude pro vás tato drobná nevýhoda překážkou. Počítejte s tím, že se budete muset prát i s jistým stupněm rozmazlenosti spotřebitelů. Nastavte si jasná pravidla a z těch neslevujte. Důležité je, aby se **zákazníci zavázali** (ideálně i finančně) **k odběru** bedýnek v pravidelném intervalu.

MOHLO BY VÁS ZAJÍMAT

Inspiraci a kontakty na bedýnkové systémy najdete například na www.bedynky.cz. Zajímavé jsou i webové stránky www.tacheci.cz ekologického hospodářství Karla Tachecího, který provozuje bedýnkový systém v Praze a okolí.

KOMUNITOU PODPOROVANÉ ZEMĚDĚLSTVÍ?

Komunitou podporované zemědělství (dále KPZ) je systém hojně rozšířený v USA, Francii, Velké Británii a dalších nejen evropských zemích, založený na propojování spotřebitelů a drobných zemědělců bez dalších prostředníků. Komunitou podporované zemědělství stojí na partnerství sedláka a spotřebitelů, kde obě strany sdílejí rizika a výnosy zemědělského, obvykle šetrného hospodaření. Nejčastěji si spotřebitelé zaplatí podíl na produkci hospodářství (proto se dále spotřebitelé označují také za podílníky) s předstihem na celou sezónu, což poskytuje zemědělcům jistotu odbytu a potřebné

provozní prostředky do začátku sezóny. A za to celou sezónu dostávají vše, co zemědělec vyprodukuje. Obě strany tedy získají – zemědělec jistotu odbytu a prostředky předem, spotřebitel jistotu původu potravin z místa a stabilitu ceny.

KPZ tak v konečném důsledku podporuje rozvoj drobných rodinných statků, které hospodaří s ohledem na životní prostředí, krajinu i zdraví a spokojenost svých podílníků. Zemědělci neprodukují pro anonymní trh s nestabilními cenami, ale pro konkrétní lidi ve svém okolí, kteří je respektují jako důležité členy místního společenství.

Mezi hlavní cíle KPZ tak patří rozvoj místní produkce a spotřeby potravin, podpora šetrného hospodaření v krajině, upevňování spolupráce mezi lidmi a pěstování vztahu k jídlu. V rámci myšlenek o KPZ sdílejí různá hnutí čtyři společné základní principy:

- **Partnerství.** KPZ je založené na partnerství, které často bývá formálně stvrzeno smlouvou mezi podílníky (spotřebiteli) a producenty. Toto partnerství se pojí se závazkem po určitou dobu dodávat nebo odebírat ekologicky šetrné produkty – obvykle od několika měsíců až po několik let.
- **Lokálnost.** Systémy KPZ souvisejí se snahou podporovat princip lokálních ekonomik. Komunita lidí, která producenty podporuje, by měla být z blízkého okolí.
- **Solidarita.** KPZ stojí na vzájemné podpoře producentů a podílníků (spotřebitelů). To znamená především:
 - sdílení jak rizik, tak přínosů produkce potravin, která je přizpůsobena rytmům přírody a sezóny a respektuje životní prostředí, přírodní a kulturní dědictví i zdraví lidí,
 - platbu spravedlivé ceny předem – ta zajišťuje drobným rodinným hospodářstvím finanční stabilitu, možnost ustát konkurenci a žít důstojným způsobem.
- **Propojení producentů a spotřebitelů.** KPZ je založené na přímém osobním kontaktu a důvěře bez prostředníků, hierarchie a podřízenosti.

Zemědělci zapojení do systémů KPZ jsou, na rozdíl od ostatních sedláků, vůči svým odběratelům v odlišném postavení. KPZ je totiž více než jen obchodní vztah, směňuje se něco víc než jen jídlo a peníze. Zemědělec a spotřebitel se snaží pochopit vzájemně potřeby toho druhého a společně je naplňovat.

A protože potřeby a zdroje jsou jiné na každém hospodářství a pro každou skupinu obyvatel, neexistuje jednotný model, který by fungoval vždy. Budete muset hovořit a naslouchat.

KPZ stojí na sdílení výnosu hospodaření se spotřebiteli. Většina spotřebitelů má s prvoprodukcí omezený či spíše žádný kontakt. A většina zemědělských podniků zase nesdílí s okolím o mnoho víc než vlastní produkci. Jako zemědělec můžete zvážit, co dalšího můžete spotřebitelům kromě potravin nabídnout. Tento seznam může vypadat třeba takto:

- Péči o vzhled krajiny
- Péči o biologickou rozmanitost
- Dostupnost půdy
- Prostupnost krajiny
- Přidanou hodnotu potravin (např. environmentální, sociální)
- Význam místa
- Kulturní a výroční oslavy
- Vztah
- Vzdělávání, učení a pracovní zkušenosti
- Potravinovou bezpečnost
- Prostor pro volný čas
- Propojení s přírodou
- Živobytí a zaměstnání

KPZ je více než obchod. Důležité je budování vztahů, vzájemná důvěra a respekt.

Jak může KPZ pomoci drobným zemědělcům

Drobné a ekologicky šetrné zemědělství působí kladně na společné hodnoty jako je rozmanitá krajina, životní pohoda zvířat, kvalitní stravování, nicméně stále se jedná o riskantní podnikání. Zemědělci však obvykle nesou veškerou nejistotu sami. V systému KPZ přebírají část těchto mnohdy nevyhnutelných rizik i podílníci a řeší je spolu s producenty. Faktor vzájemné pomoci je velmi důležitý. Výměnou za podstupování tohoto rizika mají podílníci jistý přístup ke kvalitní místní produkci za ceny, které jsou srovnatelné s nejlevnějšími potravinami z obchodu; ceny se také jak pro podílníky, tak pro zemědělce nemění libovolně dle změn na globálním trhu, ale vycházejí z potřeb a možností obou stran. A nejen to, všichni získávají i společenství lidí, kteří pro ně mohou být oporou v horších časech, například se domluví na nižší ceně pro podílníky, kteří se dostanou do finanční tísně.